

Maatiainen r.y.
Stenbäckinkatu 10
00250 HELSINKI

Viite 1: Työryhmän ehdotus maa- ja metsätalousministeriölle
geenitekniikkastrategiaksi ja toimenpideohjelmaksi vuosille 2003-2007
Viite 2. Lausuntopyyntö 17.1.2003

MAA- MATSÄTALOUSMINISTERIÖLLE

LAUSUNTO

1. Taustaa ja yleisiä huomiota työryhmän esityksestä

Maa- ja metsätalousministeriö on pyytänyt Maatiainen ry:ltä lausuntoa viitteessä ilmaissusta luonnoksesta. Kiitämme ministeriötä vaikuttamismahdollisuudesta.

Maatiainen r.y. pyrkii säilyttämään Suomen olosuhteisiin sopeutuneet kulttuurisidonnaiset alkuperäislajit (maatiaiskasvit ja vanhat kauppalajikkeet) sekä perinteiset kotieläinrodut sekä vaalii vanhoja kulttuurimaisemia. Maatiaiset ovat arvokas osa elävää pohjoista perintöämme, jonka diversiteetti on (POISTO) uhkaavasti pienentynyt nyt elävien sukupolvien aikana. Tämä muutos on maapallonlaajuista, joten pidämme tärkeänä osaltamme valvoa, että ihmiskunnan uudet tavoitteet, visiot kuten käyttöön halutut uudet tuotanto- ja viljelytavat eivät vaaranna ihmiskunnan laji- ja lajikekadon vastaisia ponnisteluja.

Maatiaiset ovat ihmisen kulttuuriperintöä siinä missä muut kulttuurituotteet: tieteet, taiteet, artefaktit (MUUTOS, MYÖS LAUSEJÄRJESTYS). Periaatteessa maatiaiset perustuvat ihmisen suorittamaan valintajalostukseen luonnonvalinnan paineessa. Näin ollen maatiaiset muuttuvat geneettisesti sukupolvesta toiseen ihmisen tieto- ja taitomäärän kasvaessa. Viimeisimmät muutokset johtuvat täten ihmisen tietomäärän kasvusta molekyylibiologian alalla. Tietoa rakennetaan tiedolle, taitoa taidolle. Kysymyksessä on tapahtumasarja, jota ei voi pysäyttää tietylle tasolle. Voidaan tietenkin määritellä 1700-, 1800- tai 1900-luvun maatiaiset kuten voidaan tehdä arkkitehtuurissa ja taiteissa. Maatiainen r.y. pitää arvossa tiedon ja taidon kasvua sinänsä, eikä täten periaatteessa vastusta geenitekniikkaa ja sen sovellutuksia, mutta ilmaisee huolestumisensa uuden tieteen liian nopeasta soveltamisesta käytäntöön.

Miksi suojella kulttuurisidonnaisia alkuperäiskasveja ja -eläimiä?

Maatiainen ry toimii yhteistyössä muiden kansalaisjärjestöjen ja Pohjoismaisen geenipankin kanssa sekä vuonna 2001 valmistuneen Suomen maa- ja metsätalouden kansallisen kasvigeenivaraohjelman tavoitteiden suuntaisesti. Tämän myös FAO:a varten laaditun ohjelman tavoitteena on turvata pitkällä aikavälillä maatalouskasvien, metsäpuiden ja puutarhakasvien geenivarojen säilyttäminen ja kestävä käyttö Suomessa. Vastaavia tarkoituksia toteuttavaa kotieläin geenivaraohjelmaa laaditaan parastaikaa MMM:n johdolla. Maatiainen ry. pitää tärkeänä, että valmisteilla oleva MMM:n geenitekniikkastrategia ja

toimenpideohjelma vuosille 2003 - 2007 ei vaaranna em. kansallisen kasvigeenivaraohjelman ja kansallisen eläingenivaraohjelman tavoitteiden, strategian ja toimenpideohjelman toteutumista.

Suomen alkuperäiskasvit ja -eläimet ovat pitkän ajan kuluessa tuotantotapoihimme ja erityisesti pohjoisen luontomme oloihin genomitasoisesti sopeutuneita organismeja, joiden muodostamien populaatioiden säilyminen on tärkeää paitsi kulttuurisesti, myös kasvin- ja eläinjalostuksenkin kannalta. Myös siirtogeenisten organismien tuottaminen ja kasvatusta edellyttävät rikasta, paikallisissa ilmasto- ja viljelyolosuhteissa muovautunutta ja niihin jatkuvasti yhteydessä olevaa geneettistä reserviä. Sen ylläpito on ensiarvoisen tärkeää ja ohittaa mm. gm-tuotannon (vasta) lupaamat kaupalliset edut. Maatiaislajeiden ja -rotujen ylläpito on kiistattoman tärkeää, ja on varottava että siirtogeenisten eliöiden tuotanto ja käyttö eivät aiheuta niiden - kuten ei esim. luomuviljelyssä olevien (KIRJOITUSVIRHE) nykyajikkeidenkaan - ekologista ja geneettistä kontaminoitumista. Tällaisen riskin sivuuttaminen on yksi työryhmän ehdotuksessa havaitsemamme ongelma.

Perusteltu pyrkimys in situ ja on farm -suojeluun — saattaa vaarantua (EI KYSYMYSTÄ LAUSUNTOON) in situ gm-tuotannon.

Maatiaisien ja vanhojen kauppalajikkeiden ylläpidon ensisijainen tavoite on oloihimme sopeutuneiden geenivarojen säilyminen. Keinoina on tähän asti käytetty lähinnä ex situ-suojelua, josta ovat vastanneet Pohjoismaiden kasvigeenipankki ja muut siemenkokoelmat. *Ex situ* -säilyttämisellä on kuitenkin huomattavia haittoja, jotka nykyisin korostuvat elinympäristöjen poikkeuksellisen voimakkaan muuttumisen takia. *Ex situ* -säilytyksen osin korvaava tai sitä täydentävä *in situ* -säilytys ja etenkin sen luonnollisin ja sosiaalisestikin parhaiten (LISÄYS) perusteltavissa oleva muoto, *on farm* -säilytys, on nykyaikainen tapa varmentaa alkuperäiskasvien perimän siirtyminen tuleville sukupolville.

On ilmeistä, että metsägeenivarojen suojelun ohella varsinkin peltoviljely- ja puutarhakasvien *on farm* -säilytys voi tavoitteineen ja toimenpideohjelmineen joutua voimakkaaseenkin ristiriitaan samoille maantieteellisille alueille pyrkivän gm-koetoiminnan ja mahdollisen gm-kasviviljelyn kanssa.

In situ suojelun merkitys tunnustettiin maailmanlaajuisesti Rio de Janeirossa YK:n ympäristö- ja kehityskonferenssissa, jossa allekirjoitettu biodiversitettisopimus ja Agenda 21 korostavat *in situ* suojelua geenivarojen suojelumenetelmänä. *In situ* suojelun avulla voidaan

- säilyttää mahdollisuudet viljelykasvien evoluutioon ja sopeutumiseen
- ylläpitää monimuotoisuutta lajinsisäisellä ja lajienvälisellä tasolla sekä ekosysteemissä
- tuoda geenivarat suoraan maanviljelijän ulottuville, mikä edistää mm. kansainvälisen geenivaraohjelman tavoitteita luoda markkinoita maatiaislajeista valmistetuille erikoistuotteille
- ylläpitää 'kenttälaboratorioita' niin biologisia kuin eliömaantieteellisiä tutkimuksia varten (KTTK:n julkaisu B1 Siemenet 1/99, s. 7-8).

Vasta koetoiminnan tasolla oleva gm-kasviviljelyn ei pidä antaa vaarantaa kiistattoman arvokkaiden ja luonnon itsensä vuosi vuodelta testaamien alkuperäisten geenivarojemme in situ suojelua.

Maatiainen ry:n perheviljelmää, osittaista omavaraistaloutta ja alueellista omavaraisuutta vahvistavaan linjaan liittyy myös periaate, että samalla tavoin kuin maatiaislajikkeisiin, myös useimpiin gm-organismeihin pitää niiden viljely- ja käyttöturvallisuuden varmistuttua olla yhtäläinen ja tasapuolinen oikeus kaikilla. Hyötykasvien gm-teknologia ei saa Suomessa johtaa MONSANTO:n tapaiseen monikansallisten yritysten monopoliasemaan. Alueellinen (KIELIOPPIVIRHE) itsemääräämisoikeus ja siihen sisältyvä siemenomavaraisuuden mahdollisuus on erityisen tärkeää Pohjoismaissa, jotka ovat ilmastonsa takia ainutlaatuinen maatalousalue. Pohjoismaiseen elämänmuotoon JA KANSALAISEN JOKAMIEHEN OIKEUKSIIN itsestään kuuluvana periaatteena on oltava, että kuka tahansa voi - asianmukaiset lupaehdot täyttäessään - itse kasvattaa myös viljelyssä tarvitsemansa siemenet. Luomuviljelyn tapauksessa yhteiskunta jopa tavallaan vaatii sitä.

2. Yksilöity lausunto

Lausuntonaan julkaisusta 'Työryhmän ehdotus Maa- ja metsätalousministeriön geenitekniikkastrategiaksi ja toimenpideohjelmaksi vuosille 2003-2007' Maatiainen ry toteaa seuraavaa:

STRATEGIA (s. 3-15)

S5 Keskeiset periaatteet

- Keskeisten periaatteiden rajaaminen vain geenitekniikkaan sulkee pois genotyypin kloonauksen, mikä on valitettavaa ottaen huomioon kloonauksen perinteisen merkityksen kasvituotannossa ja viimeaikainen kyseenalainen kloonauksen kotieläimillä.
- Geeniteknologisten menetelmien hallittu soveltaminen ja suomalaisen maatalouden ja luonnon erityispiirteiden huomioonottaminen on perusteltua, mutta juuri erityispiirteet (rajailmasto ja pienet sadot) ovat seikkoja joiden perusteella gmo-t ovat erityisen kyseenalaisia juuri meillä. T.s. tuotanto on niin rajallista, ettei gm-teknologialle saada kannattavuutta. Toiseksi sekä kasvi- että eläintuotanto perustuu meillä ensisijaisesti sopeutumisominaisuuksiin, jotka ovat kvantitatiivisia ja täten vaikeasti manipuloitavissa. Kolmanneksi rajaekologiamme on erikoisen herkkä muutoksille jotka tapahtuvat mutaatioiden tapaan kasvien tai eläimien geenistössä (siirtogeenit ovat verrattavissa mutaatioihin).
- Mielestämme ehdotuksesta puuttuu tärkeä huomio geenitekniikan mahdollisuuksista puutarhakasvien, varsinkin puuvartisten koristekasvien, jalostuksessa. Tämä 'ei-syötävä' kasviryhmä voi hyötyä paljon yksittäisten geenien siirrosta. Erikoisesti tämä koskee kasvien habitukseen vaikuttavia yksittäisgeenejä jotka vaikuttavat apikaalidominanssiin. Myös kukkien värigeenit sekä lehtien muotogeenit ja varsinkin kääpiökasvuun vaikuttavat geenit voisivat olla siirron kohteita.

- Maatiainen r.y. yhtyy työryhmän esittämään periaatteeseen, että "Geenitekniikalla muunneltujen organismien ympäristövaikutukset arvioidaan. Estetään geenitekniikalla muunneltujen organismien hallitsematon leviäminen luontoon ja siitä mahdollisesti seuraavat ekologiset haitat."
- Maatiainen r.y. vaatii, että keskeisissä periaatteissa tulee erikseen huomioida kasvien viljelyvaihe, johon liittyvää ekologista problematiikkaa ei ole juurikaan käsitelty tehdyssä ehdotuksessa.
- Korostamme keskeisenä periaatteena gm-tuotannon viljelyvaiheen avoimuutta, julkisuutta ja BIOturvallisuutta sekä luvanvaraisuutta ja valvontaa. Näin ollen Suomessa on ehdottomasti pidettävä huolta siitä, että koealat merkitään ja niistä asiallisesti tiedotetaan, kuten Hämeenlinnan hallinto-oikeus on 29.1.2002 geenitekniikan lautakuntaa vastaan nostetun kanteen yhteydessä päättänyt.

S6 Tausta

- KULUTTAJAN OIKEUSSUOJAN KANNALTA pidämme tärkeänä, että muuntogeenisistä elintarvikkeista käytetään systemaattisesti nimeä muuntogeeninen elintarvike (tai vastaava) eikä esimerkiksi uuselintarvike.
- Pidämme välttämättömänä kuluttajan kannalta sitä, että mikäli elintarvikkeessa tai rehussa on käytetty gm-organismeja, se merkitään tuotteisiin.

S6 ja 24. Sivulla 6 todetaan, että "Metsä- ja kalataloudessa geenitekniikan sovellutusten käyttö on Suomessa vielä kaukana tulevaisuudessa". Toisaalta sivulla 24 todetaan, että "Kotimaisista puulajeista pisimmällä ollaan haavan ja koivun bio- ja geenitekniikan sovellutuksissa". Nämä kaksi lausetta ovat keskenään ristiriitaisia varsinkin kun aikamittareina ovat toisaalta 'kaukana tulevaisuudessa', toisaalta 'pisimmällä ollaan'.

S7. Ensimmäisessä kappaleessa on pitkä "geenitekniikan toivomuksia -luettelo", johon on sisällytetty tuottavuus, kestävyys, satoisuus, laatu; t.s. esityksestä saa sen käsityksen että on mahdollista parantaa jokseenkin kaikkia ominaisuuksia. Tosiasia on toinen. Geenitekniikalla siirretään vain geeni kerrallaan ja monet ominaisuudet ovat varmasti kvantitatiivisia, polygeenisiiä. Lisäksi on otettava huomioon, että tuottavuuden tai satoisuuden lisääminen ei voi tapahtua ilman suurempia panostuksia; lannoitusta, kastelua tai torjuntaa on tehostettava. Näin syntyy helposti ekologinen epätasapaino.

S7 Geenitekniikan hyödyntämisen edellytyksiä

S8. Olemme samaa mieltä siitä, että alan koulutukseen ja tutkimukseen on kiinnitettävä erityistä huomiota. Tietämättömyys johtaa asiattomiin kannanottoihin, jopa hysteriaan.

S8 Strategian yleiset lähtökohdat

Maatiainen ry vaatii, että valmistelussa ja siten myös tässä kappaleessa otetaan huomioon vuonna 2001 valmistunut Suomen maa- ja metsätalouden kansallinen kasvigeenivaraohjelma sekä MMM:ssa valmisteilla oleva vastaava eläingenivaraohjelma.

Maa- ja metsätalouden kansallisessa kasvigeenivaraohjelmassa esitetään maa-, puutarha- ja metsätalouden geenivarojen suojelun ja kestävän käytön keskeiset periaatteet, tavoitteet ja toimenpide-ehdotukset.

Kasvigeenivaratyöryhmä (2001) toteaa, että kasvigeenivarojen suojelu ja kestävä käyttö sekä geenivarioihin liittyvät omistusoikeus- ja hyötyjenjakokysymykset ovat nousseet 1990-luvulla kansainvälisten sopimusneuvottelujen eräksi ydinkysymyksiksi (MMM:n julkaisuja 12/2001, tiivistelmä).

Etenkin tätä taustaa vasten Maatiainen ry pitää lähes käsittämättömänä, että MMM:n geeniteknikkastrategiaa ja toimenpideohjelmia vuosille 2003 - 2007 on mitä ilmeisemmin valmisteltu ottamatta huomioon useisiin Suomen hyväksymiin kansainvälisiin sopimuksiin pohjautuvat kasvigeeni- ja eläingenivaraohjelmat! Niitä ovat (op.cit., tiivistelmä)

- Biologista monimuotoisuutta koskeva yleissopimus (Convention on Biological Diversity, CBD)
- kasvigeenivaroja koskeva kansainvälinen toimintaohjelma (Global Plan of Action for the Conservation and Sustainable Utilization of Plant Genetic Resources for Food and Agriculture, GPA)
- Euroopan metsien geenivarojen ohjelma (EUFORGEN)
- Maatalouden geenivaroja koskeva International Treaty on Plant Genetic Resources for Food and Agriculture-sopimus.

Viimeksi mainitussa "laillisesti sitovassa kansainvälisessä sopimuksessa sovitaan maatalouden kasvigeenivarojen suojelusta ja kestävästä käytöstä sekä käytöstä koituvien hyötyjen tasapuolisesta jakamisesta." (op.cit., tiivistelmä).

Myös hyväksyessään biodiversiteettisopimuksen (Convention on Biological Diversity) Suomi on sitoutunut edistämään biologisen monimuotoisuuden suojelua ja kestäväää käyttöä osana yhteiskunnan kaikkea toimintaa. "Biodiversiteetin käsitteeseen kuuluvat luonnonvaraisten eliölaajien lisäksi myös viljelykasvilajikkeet ja kotieläinkannat." (op.cit. tiivistelmä).

Kansalaisjärjestönä meillä on oikeus vaatia ja viranomaisten tulee valvoa, että Suomeen ilmeisestikin suunnitteilla oleva in situ gm-kasvituotanto ei millään muotoa pääse vaarantamaan Suomen hyväksymän biodiversiteettisopimuksen tavoitteita ja henkeä. Niihin kuuluvat maapallon ekosysteemien, kasvi- ja eläinlajien (eliöiden) sekä niiden sisältämien perintötekijöiden monimuotoisuuden suojelun lisäksi mm. biologisten luonnonvarojen käytöstä saatavien hyötyjen oikeudenmukainen ja tasapuolinen jako.

S11 Geenitekniikan sääntely ja valvonta

S13. Toteamme, kuten työryhmän esityksessä, että "geenitekniikan hyödyntäminen...on tällä hetkellä yksi kaikkein tarkimmin säädeltyjä toimintoja". Näin on hyvä, mutta sääntely näyttää olevan niin monimutkaisen järjestelmän takana, että olisi aika tehdä siitä huomattavasti läpinäkyvämpi, AVOIMEEN JA SIVISTYNEESEEN KANSALAISSYHTEISKUNTAAN SOPIVA versio. ERITTÄIN HUOLESTUTTAVAA ON OLLUT, ETTÄ GEENITEKNIIKAN LAUTAKUNTA, JONKA PITÄISI VAHVISTAA KANSALAISTEN LUOTTAMUSTA VIRANOMAISTEN TOIMINTAAN, ON SALAILUPYRKIMYKSILLÄÄN OSOITTANUT KANSALAISTEN HUOLESTUNEISUUDEN OIKEUTETUKSI. NIINPÄ PIDÄMME VÄLTÄMÄTTÖMÄNÄ, ETTÄ GEENITEKNIIKAN LAUTAKUNTA HAJOTETAAN JA KOOTAAN UUDESTAAN SELLAISEKSI, ETTÄ KANSALAISET VOIVAT LUOTTAA SEN AVOIMUUSTAHTOON JA TAITOON HUOLEHTIA VILJELYVAIHEEN BIOTURVALLISUUDESTA. ERITYISEN HUOLESTUNEITA MAATIAINEN RY:SSÄ OLEMME PYRKIMYKSESTÄ MONOPOLISOIDA SIEMENTUOTANTOA MYÖNTÄMÄLLÄ suojapatentteja. SALAILUPYRKIMYS KERTOO SALAILUTARPEESTA.

- Korostamme, että turvallisuudesta puheen ollen sääntelyä ja valvontaa on välttämätöntä käsitellä nyt esitettyjen näkökohtien lisäksi ainakin geneettisen kontaminaation ja viljelyn bioturvallisuuden näkökulmista. Erityisesti korostamme viljelyvaiheen ekologiin riskeihin varautumista sääntelyssä ja valvonnassa.

- Strategian tähän kohtaan tarvitaan oma kappaleensa gm-tuotteiden viljelystä. Sellaisen kappaleen tarvetta strategiassa ei voi sivuuttaa viittaamalla muihin dokumentteihin ja sopimuksiin. Vrt. myös Liite 2 Sanasto, josta ilmenee ekologisen näkökulman puuttuminen. Sanastosta puuttuu esimerkiksi käsite geneettinen kontaminaatio. Myös liitteestä 1 käy ilmi, että strategian valmistelijat eivät ole huomioineet gm-kasviviljelyn ekologisia riskejä.

- Ehdotamme strategiaan lisättäväksi seuraavansisältöisen lauseen: gm-viljelykokeet ja mahdollinen siirtogeenisten kasvien viljely *in situ* järjestään siten, että sekoittuminen ja risteytyminen nykyajikkeiden ja alkuperäiskasvien kanssa eliminoituu. Sääntely ja valvonta ovat erityisen tiukat ristipölytteisillä kasvilajeilla.

Tämä strategiatason lisäys aiheuttaa vastaavan täydennyksen toimenpideohjelmaan, esim.

Mahdollisen siirtogeenisten kasvien viljelyn *in situ* on vähintään yhtä julkista, säänneltyä ja valvottua kuin kasvien luomuviljely ja maatiaisten ja vanhojen kauppalajien tuettu ylläpitoviljely. Niinpä valvotaan mm. lajikohtaisia esikasvirajoituksia ja eristytävyyksiä (ks. oheinen lähde). Viljelylohkolla noudatetaan säädösten mukaisia eristytävyyksiä sellaisiin kasvustoihin nähden, joiden kanssa ei-toivottu risteytyminen on mahdollista. Eristytävyydet ovat kokoluokkaa 200 - 300 m (nurmipalkokasvit - ruis). Lähde: Ehdotus viljojen ja nurmikasvien maatiaislajikkeiden ja vanhojen kauppalajikkeiden lajiketutkimus, rekisteröinti- ja ylläpitojärjestelmäksi. KTTK:n julkaisuja B1 Siemenet 1/99. Loimaa 1999.

TOIMENPIDEOHJELMA

S6 Yleiset hallinnolliset toimenpiteet

Kohta Ympäristövaikutukset

S17 Työryhmä ehdottaa, että "4) Maatalouden eri tuotantomenetelmien (perinteinen maatalous, luomu, gm-tuotteiden tuotanto), yhteensovittamiseksi selvitetään tutkimusten, säädöstämisen ja ohjeistamisen tarvetta."

Maatiainen r.y. vaatii, että alkuperäiskasvien ja -eläinten *in situ* ylläpito ja suojele sekä niihin tukeutuva ja niitä tukeva vanhojen kulttuuriympäristöjen suojele sisällytetään yhteensovittamisessa huomioonotettaviin tekijöihin. Alkuperäiseläinten ja perinnemaisemien suojelella on luomun tavoin seurannaisvaikutuksia koko maaseudun asuttuna pysymiseen. Pienet perheviljelmät ja omavaraistaloutta lähenevä tuotantotapa (vrt. lähiruoka) ovat omiaan ylläpitämään maaseutukulttuuria ja maaseudun infrastruktuurin säilymistä.

S17 Yksityiskohtaiset aloittaiset toimenpiteet

Kohta Kasvintuotanto

Esityksestä saa vaikutelman, että tähänastiset säädökset ja sopimukset kattavat vain gm-tuotteiden käytön ja markkinoinnin. Mielestämme olisi kuitenkin välttämätöntä, että erityisesti viljelyN BIOturvallisuus ja mahdollisen kontaminaation korvaaminen varmistetaan. Ehdotamme, että Taustaa-kappaletta täydennetään oheisilla lausumilla:

- 1) Viljelijä on velvollinen estämään gm-kantojen leviämisen ja geneettinen sekoittumisen saman lajin alkuperäisiin (maatiaislajikkeet ja vanhat kauppalajikkeet) kantoihin sekä luomu- ja tehoviljelyssä oleviin kantoihin. Ellei tästä ole varmuutta, gm-viljelylle ei anneta lupaa. Jo annettu lupa peruutetaan ja viljely keskeytetään mikäli viranomaisten suorittama seuranta osoittaa viljelyssä syntyneen geneettiseen turvallisuuteen liittyviä puutteita.
- 2) Jo geenimuunneltujen kasvien kenttäkokeisiin, mutta erityisesti kaupalliseen viljelyyn sisältyy aina jonkinasteinen ympäristöriski ja pölyttymisvaara. On ilmeisen tärkeää, että kenttäkoe- ja viljelyalueista voivat saada tiedon ainakin niiden sijainnista kiinnostuneet naapurit ja lähialueiden maatilat. Avoin ja asiallinen tiedottaminen alueista varmistaa sen, että alueella ei kuljeta tahattomasti tai perinnöllistä ainesta ei ainakaan ihmisten toimesta tahallisesti tai tahattomasti siirretä (vrt. siementen keruu harrastuksena).
- 3) Viljelyn bioturvallisuuden lähtökohtana on kansalaisten oikeus tietää, missä gm-viljelyä harjoitetaan. Hämeenlinnan hallinto-oikeuden tulkinnan mukaan (29.1.2002) tämä merkitsee oikeutta tietää tilan sijaintikunnan lisäksi tilan nimi ja rekisterinumero.

Viljelyn bioturvallisuutta voitaisiin lisäksi varmistaa esimerkiksi seuraavin hallinnollisin toimenpitein:

- pienimuotoisenkin tuotannon luvanvaraisuus
- viljelysopimuksia koskeva julkinen tietokanta
- viljelijän bioturvavastuuvakuutus
- naapureiden kuuleminen ja naapureiden oikeus korvauksiin
- säädelty viljelyoikeuden siirto

Rinnakkaistilanne löytyy maatiislajikkeiden ja vanhojen kauppalajikkeiden tuetun ylläpidon piiristä. Se on rekisteröityä ja tarkasti säädeltyä. Näissä tapauksissa tiukan säädösten perusteluna on yhteiskunnalta saatava tuki. Mahdollisessa gmo - viljelyssä *in situ* tiukka säädöstö ja seuranta ovat tarpeen, jotta ei loukattaisi bioturvallisuutta ja muiden viljelytapojen harjoittajien oikeuksia.

Kohta Eläinravitseminen (s. 18)

"Koko rehu tuotantoketju on avoin ja jäljitettävissä ja sitä valvotaan tehokkaasti, kattavasti ja tasapuolisesti." Korostamme vieraan gm-aineksen leviämisen ja sekoittumisen aiheuttamaa riskiä muille tuotantomuodoille myös rehujen tuotannossa.

Kohta Eläinjalostus (s.19)

Maatiainen r.y. korostaa kaiken eläintuotannon eettisyyttä, johon sisältyy mm. tuotantotavoitteiden kohtuullisuus ja pyrkimys kasvattajalle asetettu velvoite järjestää eläimille mahdollisuus lajinnukaiseen käyttäytymiseen.

S21 Metsätalous

Suomeen luodaan vuoteen 2005 mennessä maantieteellisesti kattava geenireservimetsien verkosto ja perustetaan tarvittavat jalosten lehtipuiden ja muiden metsätaloudessa harvinaisempien puulajien säilytyskokoelmat (Suomen maa- ja metsätalouden kansallisen kasvigeenivaraohjelman, s. 15). Metsäntutkimuslaitos (Metla) on tästä toteuttamisvastuussa.

Maatiainen ry katsoo, että myös Metsähallituksen tulee ottaa tämänsuuntaisia toimia tehtäväkseen. Toiminnan suunnittelua ja toteuttamista ei pidä vaarantaa ennen aikaisesti perustetuilla gm-metsiköillä, koska näiden tavoitteiden välillä on ilmeinen ristiriita sekä geneettisessä, ekologisessa että esimerkiksi taloudellisessa suhteessa. Esim. gm-metsiköiden vaatimat kalliit turvajärjestelmät eivät saa vaarantaa vuonna 2001 valmistuneen MMM:n ohjelman tavoitteiden saavuttamista.

S23 Elintarvikkeiden turvallisuus ja laatu

Työryhmä jättää viljelyvaiheen bioturvallisuuden huomiotta myös kirjoittaessaan elintarvikkeiden ja niiden raaka-aineita tuottaessa käytettyjen maatalouden tuotantopanosten sekä tuotantoympäristöjen turvallisuudesta ja muusta laadusta. Maapallon systeemisestä luonteesta johtuen gmo-viljely olisi sijoitettava vähintäänkin muusta ekosysteemistä eristyneille saarille (peltosaarekkeet metsien

keskellä?) ennen kuin ihminen voisi "hallita" esimerkiksi ristipölytteisten kasvien ja niiden pölyttäjähyönteisten maailmaa, jossa erityyppiset vuorovaikutukset kohdistuvat eri suuntiin tavoilla, joita ihminen ei todellisuudessa voi koskaan täysin hallita.

S 24 Kuluttajan huomioonottaminen

Maatiainen r.y. ehdottaa toimenpideohjelmaan seuraavia lisäyksiä

Kohtaan Tavoitteet:

Kuluttajien TULEE VOIDA LUOTTAA siihen, että gm-tuotanto in situ ei aiheuta geneettistä kontaminaatiota luonnonvaraisille tai kulttuurikasveille ja muille eliöille niiden viljely- tai kasvatustavasta riippumatta (tavanomainen viljely, luomuviljely, alkuperäislajikkeiden ja -rotujen ylläpito in situ) ja täyttää siis viljelyn bioturvallisuudelle asetettavat eettiset ja käytännölliset normit.

Kuluttajilla TULEE OLLA mahdollisuus valita haluamiaan tuotteita myös tuotannon sosiaalisten ja ekologisten vaikutusten suhteessa. NÄITÄ ASIOITA KOSKEVAA MERKINTÄJÄRJESTELMÄÄ TULEE KEHITTÄÄ.

Kohtaan Toimenpiteet:

Kuluttajien odotukset ja vaatimukset tuotantotapojen ekologisuudesta, bioturvallisuudesta ja eettisyydestä TULEE OTTAA huomioon geenitekniikan kehittämistä ja käyttöä koskevissa kysymyksissä ministeriön hallinnonalalla.

S25 Ympäristövaikutusten hallinta

Maatiainen r.y. pitää huolestuttavana sitä, että työryhmä ei edes tässä luvussa kiinnitä mainittavaa huomiota siihen, että Suomen tapaisessa maassa, jossa maisema on mosaiikkimaista ja viljelyalat ovat pieniä, gmo-t voivat erityisen herkästi paitsi levitä ympäristöön myös eri tavoin sekoittua viljeltyihin ja luonnonpopulaatioihin (geneettinen kontaminaatio). Kontaminaatiolle ja sekoittumiselle alttiita rajapintoja on vähemmän esim. Kanadan ja U.S.A.:n preerioilla, joilla gm-kasviviljely LIENEE PERIAATTEESSA MAHDOLLISTA JÄRJESTÄÄ ekosysteemistä erillään olevalta toiminnalta. KÄYTÄNNÖSSÄ TÄMÄ EI OLE ONNISTUNUT.

JOS gm-viljely muuttuu osaksi taloudellista toimintaa, on ehdottoman tärkeää että BIOTURVAN vastuukysymykset ovat SELKEÄSTI OSAPUOLTEN TIEDOSSA ENNEN gm-viljelyn aloittamista. NIIDEN TULEE OLLA SELKEÄ OSA LUPAMENETTELYÄ.

Kaupallisen mg-viljelyn järjestämisessä tavoitteena on oltava tarkkaan valvotut ja vastuuvakuutusin turvatut in situ-viljelmät eristyksissä luonnollisesta maataloudesta ja geenivarojen on farm -ylläpitotoiminnasta. Eristämisvelvollisuus ja vakuutus- sekä korvausvelvollisuus ovat viljelmillä (kontaminoija maksaa -periaate).

Kaupallinen mg-viljely ei saa vaikeuttaa eikä geneettisesti tai taloudellisesti vaarantaa nykyisin hyvinkin tiukan ja viljelijälle kalliiksi tulevan valvonnan alla

elävää luomuviljelyä, jolta yhteiskunta vaatii mm. omaa, korkeat puhtausvaatimukset täyttävää siementuotantoa. Myös alkuperäiskasvien viljelyn on saatava nauttia vastaavaa geneettistä turvaa.

Kaupallisten gm-viljelmien sijoittuminen on näinollen ohjattava pois perinteisen viljelyn ydinalueilta. Perusteluina pidämme mm. seuraavia:

- Kontaminaatio (geneettinen sekoittuminen) voi tapahtua sekä risteytymisen että siementen tahattoman leviämisen/levittämisen kautta
- Maatalouden geenivarjoja koskeva International Treaty on Plant Genetic Resources for Food and Agriculture-sopimus, jossa sovitaan maatalouden kasvigeenivarjojen suojelusta ja kestävästä käytöstä sekä käytöstä koituvien hyötyjen tasapuolisesta jakamisesta.

Helsingissä 30.3.2003

Maatiainen ry:n puolesta

Annikki Lappalainen
hallituksen puheenjohtaja

Liisa Jääskeläinen
hallituksen sihteeri